

ΝΟΥΜΑΣ

ΣΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΩΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΦΑΣΤΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 23 του Απριλίου 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 193

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Σοῦσος και Κοραράδος.
ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ. Επιστήμη πρωτομάρτητη—'Αθωάπινος Μηχανισμός (συνέχεια).
Α. Ε. Παραμύθια Μολίβον (της Μιτιλήνης).
ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ. Κάτου από την δημητριάδη (συνέχεια).

Φ. Δ. Σωθήκαμε.

ΤΙΜΩΝΑΣ. Ο Οιδίποντος Τύραννος στὸ Στάδιο.
Δ. ΠΟΥΛΑΚΗΣ. Ἐνας δηγρός σιδηράνθη.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Λέαντρος Κ. Παλαμᾶς. Σίμος Μενάρδος. Πεύκος Ορεινός. Βαρλέντης. Γ. Σ. Ζουφρές. Α. Δ:

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και Πράματα (Τὸ Γυμνασικὸ Σκολεῖο—'Ο Μασούμας —'Εφημερίδες και ΣτάΪνμπαχ —'Η ουηγή τοῦ Σέριγκ - Παγκόσμιοι και δημιουργοί Ρωμαίων).

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — ΦΟΝΟΙΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Η ΗΠΙΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ "ΝΟΥΜΑΣ"

ΔΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΩΘΙΚΑΜΕ

Η πρώτη λέξη, που άκοντητηκε από μερικούς μυαλωμένους Ρωμιούς τή, Τρίτη τάπομεσήμερο στὸ Στάδιο δταν ἔφτασε ὁ δισερός και γελαστός και ἀκμαιότατος Καναδός, ὁ νικητής τοῦ Μαραθώνιου δρόμου, εἶταν τὴ λέξη

ΣΩΘΙΚΑΜΕ

μιὰ λέξη ποὺ, μὲ τὴ σηματίκ ποὺ θέλανε νὰν τῆς δώσουν σὶ φρόνιμοι και στοχαστικοὶ αὐτοὶ πατριῶτες μας, εἶναι ισοδύναμη, σ' αὐτὴ μάλιστα τὴν περίσταση, μὲ τὴν ἀρχαία λέξη

ΝΕΝΙΚΗΚΑΜΕΝ.

Ο Θεδες μᾶς λυτήθηκε και δὲ νίκησε Ρωμίδης στὸ Μαραθώνιο και νὰ μὴν ἔφερνε τὴ νίκη Ρωμιού - δὲ δλέθριο ἀποτέλεσμα πούφερε τὴ νίκη τοῦ Λούνη μὲ τὸ 97, πάλι μεγάλο κακὸ θὰ μᾶς ἔκανε, ἀφοῦ οἱ φρημερίδες μας, οἱ πατριωτιώτατες, ἀγωνιστήκανε βδομάδες και μῆνες ἀλάκαιρας νὰ γιομίσουν τὸ κεφάλι μας ἀέρα και νὰ μᾶς πείσουν πὼς φτάνει νὰ νικήσουμε στὸ Μαραθώνιο και πάει πιὰ, τοὺς φάγαμε τοὺς σκυλόφρογχους, τὸν καταχτήσαμε τὸν κόσμο.

Ἀκούστηκε κι αὐτὸς στὸ Στάδιο· «κάθε νίκη ποὺ παίρνουμε στοὺς Όλυμπιακοὺς ἀγῶνες εἶναι και μιὰ ἔθνικὴ πληγὴ, και γι' αὐτὸς δυο λιγώτερες νίκες παίρνουμε, τόσο λιγώτερες ἔθνικὲς πληγὲς ἀνοίγουνε». Άπος Ρωμαϊκοὶ στόμα βγῆκε δι φρόνιμος λόγος και γι' αὐτὸς δὲ και τὸν καμαρώνομε· ἀπόδειξῃ τρανὴ πὼς η Φρόνηση, η ἀρχόντιστα δῆλη. ποὺ καιρούς και χρόνια μᾶς ἔχει ἀφίσει, ἀρχισε νὰ στέλνει δῶ τοὺς μαντα-

χωρὶς νὰν τὸν πάρει κανεὶς μαρουδιὰ, πήγανε κάθε μέρα στὸ Μαραθώνα και μελετοῦσε τὸ δρόμο και κρατοῦσε σημείωτες και ἔβαζε μὲ τὸ μαχλό του σημάδια σὲ ποιδ μέρος τοῦ δρόμου ἐπρεπε νὰ τρέξει περσότερο και σὲ ποιδ λιγώτερο. Ο Ρωμίδης, σίγουρος γιὰ τὴ νίκη του, ἔδινε συνέτευξες στὶς ἐφημερίδες. Μ' ἄλλα λόγια, δὲ Καναδός μελετοῦσε κι ὁ Ρωμίδης σαλιάριζε. Ποιές εἶχε δίκιο φάνηκε τὴν Τρίτη.

Φ. Δ.

ΣΕ ΜΙΑ ΗΟΥ ΚΟΙΜΗΘΗΚΕ

Κόρη τετράξανθη, μικρὴ κιτριοῦλα δλανθιδυένη, δὲ σ' ἐστιξεν ή ἄχαρη τοῦ Χάροντ' ἀγκαλιά. Εἴπε ή Ξωθιά, χρόνια ἐκατὸ νὰ γέρνης κοιμισμένη, Τὶ ζηλεψε ὡς ἀντίκρυσε τὰ δλάχθυσα μαλλιά.

Τὰ ἐκατὸ χρόνια θὰ διαδοῦν κι' ή αὔγοῦλα δὲ θάρη, Τὸ παραμύθι καθώς λέει, ποῦ ἀπὸ μακριὰ θὰ φθῇ, Τοῦ βασιλιᾶ δ μονάρχιος δ γιδός, νὰ σοῦ ξυπνήσην Τὸ μαγεμένον ἐπνο σου, τὸν ὑπνο τὸ βαθύ.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ

Η ωραία παιδοῦλα ποῦ διμορφίες τριγύρω της χα-
ριζει,
Αργοκεντρὶ μέσ' στοὺς ἀνθοὺς τοῦ κήπου, ἀνθὸς κι'
ζαύτη,
Στὰ ρόδινα τὰ χεῖλη της τὸ χαμογέλοιο ἀνθίζει,
Στὰ χεῖλη της τέτοιος σκοπός, τέτοιο τραγοῦδι ἀνθεῖ:

Τὸ παλληκάρι δὲν πιθῶ ἐγὼ τάντρειωμένο,
Δὲν ἀγαπῶ τόλαξανθο τοῦ ϝήγα τὸ παιδί.
Δὲ θέλω μῆτε τὸν τυανὸ τὸ μάγο, ἐγὼ πεθαίνω
Καὶ λυώνω γιὰ τὸν δημορφὸ τὸ νιὸ τραγουδιστή.

ΔΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΟΥΤΣΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΝΑΡΟΣ

Φαίνεται πῶς η Ἀκαδημία ποῦ δὲν ἔγινε ἀκόμα στὴν Αθήνα, θὲ συστήθηκε στὴν Αλεξάντρεια. Ετοι μπορεῖ νὰ ξαναγυρισμοῦ, η πρωτεύουσα τῶν Πτολεμαίων, καντά στοὺς μεγαλέμπορους και στοὺς ἐπατομμυριούχους, ξαναβάλθηκε νὰ μῆς γεννήσῃ Καλλιμαχους και Αρίσταρχους. Εύτυχημα.

Τὶς προσόλλες διάβαζε στὶς ἐφημερίδες μᾶς κήρυξη, ἀπὸ τὴν Αλεξάντρεια σταλμένο γιὰ μᾶς «ἔθνικὴ ἔκδοση» τῶν ἔργων τοῦ Αλεξάντρου Σούτσου.

Μέσα σ' αὐτὸν δὲ ποιητής τοῦ «Πανοράματος», τῆς «Πλάστιγγος», τοῦ «Περιπλανωμένου» καὶ τῆς «Τουρκούμαχου» Ἐλλαδός ὁ νόμος εἶναι, δογματικὰ καὶ πομπικὰ, ἀφὸ τοὺς ἀκαθηματικοὺς ἐκδότες τοῦ «δι μεγάλος τοῦ Ἑλληνικοῦ» Ἐθνους καὶ ἀδάνατος ποιητῆς». Στρεγάζομαι πῶς ὅποιος ἔχει τῆς Τέχνης ιδέα φωτεινότερη καὶ τοῦ ποιητικοῦ μεγαλείου εἰκόνα πιὸ καθαρῷ θάτε τὰ μετρά προσεχτικώτερα τὰ λόγια του καὶ θάτε καταλαβαῖνη πῶς δύσκολα συμβίβαζεται τὸ ἐπίθετο μεγάλος μὲ κάποιου εἴδους ποιητές, καὶ τὸ φῶς τῆς ἀθανασίας μὲ τὴν φήμην τους. Μολαταῦτα χάρηκα γρικώντας πῶς ἑτοιμάζεται τέτοιο τύπωμα τῶν ἔργων τοῦ Ἀλέξανδρου Σούτσου.

Ίσως δὲν κανεὶς μὲ ρωτοῦσε, θάτε τοῦ ἀποκρίνομον πῶς δύσκολεια ἔθνικώτερη ἀπὸ τὴν ἐκδοσην τῶν ἔργων τοῦ Σούτσου θάτε εἴται—ἔται τὸ φέρνει ὁ λόγος— τὸ τύπωμα τοῦ ἔργου τοῦ Παπαδιαμάντη· ἔργου ποῦ, ἐνῶ μὲ τὴν γλωσσική του μορφὴ δὲ θάτε πειράζῃ τὰ συντηρητικὰ νεῦρα τῆς νεοαλεξαντρινῆς σχολῆς, στέκεται πολὺ πιὸ ἀπό τοὺς στίχους τοῦ Σούτσου, καὶ γιὰ τὴν ὄμορφια του καὶ τὴν τέχνη του καὶ γιὰ τὴν ἀλήθεια του.

Μὰ δὲ λησμονῶ τὴν ἐποχὴν ποῦ θαυμαστής τοῦ Σούτσου εἴμουνα, καὶ ἡδονικὰ τοὺς ἀντιλαλοῦσα τοὺς πατριωτικοὺς καὶ τοὺς ρητορικοὺς καὶ τοὺς ὑγροὺς σὰν ἀπὸ νερὸν στίχους του. Καὶ πιὸ πολὺ δὲ λησμονῶ πῶς ἔνας ποιητής, κι ἀν δὲν ἔχῃ καλλιτεχνικὴ ἀξία, κι ἀν δὲν ἀναταράζῃ τὰ βαθιὰ τῆς καρδιᾶς καὶ τοῦ νοῦ μας, φτάνει νῦχτι κάποια σημασία ἰστορική, γιὰ νάξιζῃ τὴν προσοχὴν μας καὶ τὴν μελέτην μας. Ο ποιητής δὲν εἴναι μόνο τῆς Αἰσθητικῆς ἀντικείμενο· εἴναι καὶ τῆς Ἰστορίας. Καὶ γιὰ τὴν Ἰστορία μας εἴναι ἀξιοσπούδαστο τὸ ἔργο τοῦ Σούτσου. Καὶ θὰ μᾶς εἴναι εὐεργετικὴ μιὰ μαζωμένη εὐσυνεδητὰ ἔκθεση τῶν ἔργων του. Ενας ποιητής ποῦ τόσο ἐπηρέασε τὴν φιλολογία μας δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἀδιάφορο τὸν ἴστορικό. Ενας ποιητής ποῦ ἔγινε σχολάρχης καὶ στάθηκε πατέρας ἄλλων, ὡς τὶς μέρες μας, καὶ ποῦ ἀκόμα τὸν τιμοῦν κ' εὐφραίνονται μὲ κεῖνον—ἀδιάφορο ποιοῦ καὶ πῶς—, δὲν μπορεῖ νὰ εἴναι συγγραφέας χωρὶς ἀξία καμιὰ· καὶ τὸ νάπαρκιέσται μονομήσεις κάποιον, ἢ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους, μυρίζει κάποτε ἀποκλειστικότητα πολὺ νεανική.

Κι δὴ στὴν Ἰστορία μόνο, μὰ καὶ στὴν Τέχνη καὶ θὰ κάμῃ τέτοιο περιμένωμα τῶν ἔργων τοῦ Σούτσου. Ο Γκαϊτε συμβούλευε τὸν «Ἐκκερμαν» νὰ πηγαίνῃ πάντα στὸ θέατρο· νὰ βλέπῃ δὴ μόνο τὰ

καλλαῖκα καὶ τὰ κακορροζίκα ἔργα· γιατὶ καὶ τὰ κακά ἔργα χρησιμέουν—τοῦ ἔλεγε γιὰ νὰ μὲ δεῖχνειν τὰ ἀξίζουν τὰ καλλαῖκα. Φιὰ τὸν ἴστορικὸ, γιὰ τὸν κριτικὸ, γιὰ τὸ μελετητὴν, γιὰ κεῖνον ποῦ νοιώθει τὴν ποίηση, τὸ πολύτιμα μαθήματα μπορεῖ νὰ φέρῃ τὸν «Ἀπάντην τοῦ Σούτσου ἡ ἐκδοση! Χειμαρρο ἀπὸ φῶς γιὰ νὰ ἔκπαθειστε τοῦ τυχὸν σκοτάδι ἀμφιβολίας πῶς δὲ τὸ στιχουργό τοῦ «Περιπλανωμένου» μπορεῖ νὰ εἴναι ἔξυπνος σατυριστής, θαρρετός μημητής, δυνατός, γιὰ τὸν καιρό του, δημοσιογράφος, μὲ δῆλη ποιητής.

★

«Οπωσδήποτε τὸ «Ἐθνος» δὲ θὰ τὸ βλάψῃ ἐνώ τέτοιο τύπωμα τῶν ἔργων τοῦ Σούτσου, δόσο κι ἀν γίνεται τοῦτο ἐπιδειχτικὰ καὶ πανηγυρικά. Κάτι ἄλλο βλάψτε καὶ ζημιώνετε τὸ «Ἐθνος», βαριά καὶ ἀλογάριστα: Δὲν ὑπάρχει σ' ἐμές ἀκόμα μιὰ ἐκδοση τοῦ «Ἐρωτόκριτου», μιὰ ἐκδοση τῆς προκοπῆς. Ντροπή στὸ «Ἐθνος» ποῦ ἀκόμα δὲν καταλαβεῖ, ὑστερέτο ἀπὸ πέντε αἰώνων περπάτημα, πῶς δὲ ποιητής τοῦ «Ἐρωτόκριτου», αὐτὸς εἴναι «δι μέγας τοῦ Ἑλληνικοῦ «Ἐθνους καὶ ἀδάνατος ποιητής!»

«Ἄκομα νάποχτήσουμε μιὰ κριτική, μιὰ σοφὴ ἐκδοση τοῦ «Ἐρωτόκριτου», κάτι σὰν ἔκεινη ποῦ ἔκαμε τελευταῖς γιὰ τὸ «Χρονικὸ τοῦ Μωρώων» δὲ Συμβὸν τοῦ Βερολίνου. «Άλλο τύπωμα ἀπὸ τὸ πρῶτο τῆς Βενετίας στὸ 1713, σ' ἐποχὴ ποῦ τὸ ποίημα δὲν εἴται πιὰ νέο, μιὰ γύριζε χειρόγραφο ἀπὸ καιρὸ, ἄλλο ποῦ νὰ διαβαζεται κάπως ὑποφερτά, δὲν ζέρω νὰ ξανάγινε. «Όλα τὰλλα του τυπώματα στὴ Βενετία καὶ τὰ ξανατυπώματα στὴν Ἀθήνα, γιαμάτα λαθία, ἀσυνεδηπτήχιαφρόντιστα. Καρωμένα τάχα γιὰ τὸν πολὺ λαὸ, κ' ἐπομένως φαμιέταις καὶ μπαλωμένα δπως ὄπως. Τοῦ φτάνουν τὰ γεωματικά δασκαλέματα τῆς μικροπολιτικῆς περιττά τὰ μεγάλα ἀπὸ τὸν Παρνασσό μαθήματα.

«Εὐτύχημα ποῦ δὲν περίμενε ἀπὸ βεβλίο νὰ μάθῃ καὶ ποῦ ρουφήη τάθανατο ποίημα δὲ καταφρονεμένος αὐτὸς λαός· μὲ θαυμαστὴ μαντεύτρα δύναμη κ' εναισθησία τὸν περιμάζως καὶ τόνε χαρτηκὲ τὸν «Ἐρωτόκριτο σὰν τὰ δημοτικὰ τραγούδια· δῆλο τόσο μὲ τὰ μάτια, δόσο μὲ ταύτια· μπτήκε στὴ μνήμη του, στὰ τραγούδια του, στὰ πανηγύρια του, στὴ ζωὴ του.

«Ομως δὲ «Ἐρωτόκριτος» δὲν ἀξίζει νὰ ζήσῃ τὴν ζωὴ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ μονάχα· τοῦ πρέπει

ἕνα ψύφωμα σὲ θέση ἔθνικοῦ καὶ σημασίας πανελλήνικῆς ἔργου· σὰν ἔκεινη τὰ ἔργα ποῦ ζεχωρίζονται μὲ κάθε λογῆς φραντίδα καὶ φυλάγονται μόσχα σὲ θηκές, ὅμοια μὲ κεῖνος ποῦ ἔθαξε μέσα τους δὲ Μέγκες Ἀλέξανδρος τὴν Ἰλιάδα σέρνοντάς την μαζὶ του στὸ στρατόπεδο. «Ἐτοι τὰ «Ἐθνη» ποῦ πολεμήνει γερά νὰ κρατηθοῦνε σὲ ὅλους τοὺς κύκλους τῆς ζωῆς καὶ τοῦ στοχασμοῦ καὶ τῆς ἐνέργειας περιμαζεύοντος ὅλες τους τὶς δόσεις, τὶς χάρες καὶ τὶς δύναμες, μέσα σὲ τίμιες θηκές.

Καὶ στὶς βιβλιοθήκες τῆς Φραγκιζίδης, —τῆς Λόντρας, τῆς Όζφόρδης, τοῦ Πλατσιοῦ, τῆς Βενετίας, καὶ δὲν ζέρω τίνος ἄλλης χώρας τάρχεια περιμένουν ἀκόμα τὸ σοφὸ ποῦ θάρρη νὰ καταφέρῃ μέσ' ἀπὸ κεῖνα μιὰν ἄξια ἐκδοση τοῦ ἔθνικοῦ μας ἔπους. Περιμένουν τὸν πλούσιο ποῦ θὰ δώσῃ γιὰ νὰ θρῆ στὸ φῶς τέτοιο δούλεμα, μὲ τὴ σκέψη πῶς δὲν εὐεργετεῖν τὸ Γένος μονάχα ὅσοι χτίζουν νοσοκομεῖα γιὰ τους σακάτηδες καὶ μαρμαρένιν ψύφων παλάτια ἢ ἵστοπτα ἢ γιὰ σκοπούς ποῦ δὲν ζέρεις ἂν πρέπη νὰ χαρῇ; ἢ νὰ κλάψῃς μὲ τὴ σκέψη πῶς εἴναι μερικὰ παλάτια θεμελιωμένα «στὰ κρυπτάλλινα βάθρα τοῦ Λόγου». πολὺ φηλότερα καὶ πολὺ εὐεργετικώτερα ἀπὸ ἄλλα. Καὶ μὲ λείπει, ἔχω ἀπὸ τὴ φιλολογική, καὶ μὲ ἔκδοση, γιὰ τὸν κόσμο, φροντισμένη πάντα καὶ προσεχτική. Καὶ μὲ ἔκδοση μὲ διαλεχτὰ κομμάτια ἀπὸ τὸν «Ἐρωτόκριτο», γιὰ κεῖνους ποῦ θὰ δισκολεύονται νάχολουσθήσουν τὸν ποιητὴ μέσα σὲ ὅλη τὴ συχνά πυκνά περισσόλογη στιχοχοισία του.

Εἰπε κάποιος κριτικὸς γιὰ τὸ περίφημο ποίημα τοῦ «Τρίστανου καὶ τῆς Ιζόλδας», τὸ βγαλμένο στὸ μεσαιωνικὸ ἀπὸ τὸ Γερμανὸ Γότφριδ, πῶς εἴναι τὸ πρῶτο ποῦ «στερέτο» ἀπὸ τὰ ἐρωτολογήματα τῶν σύγχρονων στιχουργημάτων, παρουσίασε τὸ πάθος καὶ δι, τι ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου αἰώνιο κλεῖ καὶ ἀπέραντο. Όμοια καὶ τὸ ποίημα τοῦ «Ἐρωτόκριτου» καὶ τῆς Αρετούσας φεγγούροις ἀπὸ τὸ πάθος τὸ αἰώνιο, τὸ πάθος τοῦ ἔρωτα καὶ τῆς παλληκαρίζεταις καὶ ζεχωρίζει ἀνάμεσα στὰλλα τῆς ἐποχῆς του γεννήματα περισσότερο παρ' δόσο ζεχωρίζει τὸ γερμανικὸ μεσαιωνικὸ ἐρωτοδιήγημα· καὶ σημαντικώτερο ἀπὸ τὸν Τρίστανο καὶ τὴν Ιζόλδα, τὸ ποίημα τοῦ «Ἐρωτόκριτου» καὶ τῆς Αρετούσας ταιριάζει τὴν δρμὴ τοῦ μεσαιωνικοῦ καιροῦ μὲ τὸ μεθύσιο τῶν κατών της Ανάγεννησης, τὴν ζένη κληρονομίας, ποῦ—ήθελε δὲν ἔθελε— πῆρε τὴν Ελλάδα, τὴν αὐγατίζει μὲ τὸ βάρος τοῦ πατρογονικοῦ θησαυροῦ, κ' ἔτσι τὴ

τα: τώρα στὸ σπίτι μου. Μὴ λέσ, λέσε δι γέρος, στὸ σπίτι μου, καὶ ζέρω ποιός είσαι. Λέγε στὸ παλάτι μου. Νά, μὲ σοῦ πῶ τι γίνεται. Απ' τὴν ώρα ποιητικῆς σήμερα καταλογοῦν μικροὶ καὶ μέγαροι γίνονται μετατρέπονται στὴν ζωὴν της ζωῆς. Μεγάλο γουρουσκούσι καὶ μεγάλο κακὸ σὲ γύρισε, βασιλές μου, ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ γεννήθηκε τὸ μικρό σου τὸ μωρό. Κι ἐν ἀκούς τὰ λόγια· νὰ τὸ βγάλης αὐτὸς τὸ μωρό μέσ' ἀπ' τὸ ἀρχοντικό σου, καὶ θὰ γίνης σὰν ποῦ είσουν καὶ καλήτερα. Ο βασιλές ζίσπασε σὰν τάκουσε αὐτά. Τὰ λόγια τοῦ γέρου ἔπεσαν σὰν πέτρες ἀπὸ στὸ κεφάλη του καὶ τὸν παραχώρισαν. Μὴ γάνης καιρό, τοῦ κανεὶς δι γέρος, μὲν γύρισε πίσω καὶ κάνει κύτο ποῦ σου λέγω. Παίρνει τὰ μάτια του πάλια τὸ βασιλές μας καὶ γυρίζει πίσω, καὶ διαλογίζεται: πῶς νὰ τὸ κάνῃ νὰ βγάλῃ τὸ μωρό μέσ' ἀπ' τὸ παλάτι. Διαβαίνει, διαβαίνει, τὸ διαλογίζεται ἀγάλια, τ' ἀποφάσισε. Μ' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση πλιά πῆγε στὸ παλάτι, φωνάζει τὴ βασιλίσσα παράξει καὶ τῆς λέει τὸ καὶ τὸ. Τ' ἀκούγει τὴ βασιλίσσα, ἀρχινατά τὰ καταλόγια, δέρνεται, τραβά τὰ μάγουλά της, κάνει καλασμό. Πάντα μαζή νὰ τὸ κάνῃ αὐτὸς τὸ πράκτο. Δὲ γίνεται, λέει δι βασιλές, πρέπει γὰ τὸ κάνης. Σὲν εἶδε αὐτὴν πῶς εἴκενος ἔπιμενε τόσο, τοῦ λέει. Τούλαχιστο ἔτσι νὰ τὸ κάνουμε δὲν εἴναι καλήτερα; Νά

ΠΑΡΜΥΘΙΑ ΜΟΛΙΒΟΥ

(Μεταλήνη)

IV.

Μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρὸ εἴταιν ἔνας βασιλές κ' εἶχε δύο κόρες. Εἴταιν αὐτὸς δὲ βασιλές ἀπὸ τοὺς πρώτους. κ' εἶχε μέγα καὶ πολὺ βιός. «Ἄξιανα χριστικά εἴταινεται, δι τι γεννήθηκε κ' ἡ μικρή του κόρη. «Ἔπεισε, ἔπεισε πλιά αὐτὸς, καὶ εἴταινεται τὸν καθημερινὸν ζήσην του. Μὰ ποῦ νὰ φανερώσῃ σὲ κανέναν τίποτα!

«Ἄπὸ τὸ μεράκι του πήγανε νὰ σκάσῃ. Ο κόσμος μαζή, νὰ τὸν ἔχῃ καὶ πολὺς εἴναι μέγας καὶ πολὺς, κ' ἔκεινος νὰ στερήσῃ καὶ

νέα ἑθνικὴ ψυχὴ ἀκέρια καὶ ζωντανὴ τὴν παρουσιάζει. Πόσες οἱ ἔκδοσες τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ Γότφριδ καὶ πόσα μελετήματα συνθεμένα ἀπάνου σ' αὐτὸν καὶ πόσα βιβλία βγαλμένα, καὶ ποῦ βρίσκεται χωρένο ἀκόμα καὶ παραπεταμένο τάχανατο ἑθνικό μας ποίημα! Μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸν πόσο πίσω ἀκόμα μένουμε, δοῦ καὶ ἡν χαιρόμαστε τὰ καλὰ τοῦ ζένου πολιτισμοῦ, δοῦ καὶ ἡν ἀγωνίζομαστε νὰ χορέψουμε μέσα στὸ χορὸ τῶν ἐξεγενισμένων λαῶν, ἀρχαιοφύλακες ἢ ἀρχαιοπίθηκοι!

Φανταστῆτε τοὺς Ἰταλοὺς νὰ κρατοῦν τὴν «ἀλυτρωμένην Ἱερουσαλήμ» τοῦ Τάσσου τους, τοὺς Ἀγγλοὺς νάφρηνον τὰ ποιήματα τοῦ Σπένσερ, τοὺς Γάλλους νὰ παραπούν τὸ «Σίδην τοῦ Κορνέλιου», στὴν κατάσταση ποῦ παρατήταμε τάριστούργημα τοῦ κρητικοῦ Κορνέλιου. Κάτι τὸπ' ὅλα αὐτὰ εἶναι τὸ ποίημά του (ἀδιάφορο ἀν εἶναι ὁ Κορνέλιος ὁ ἀρχικός του ποιητής ἢ δεξιὸς μονάχα συγγριστής του, καθὼς ἄλλοι θέλουν) μάλιστα τάριστούργημα ποῦ παραπάνου σημείωσα εἶναι τὸ καθένα πιὸ πολὺ ἀπομάκρυνένο ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ἑθνους του, δοῦ δὲν εἶναι ὁ Ἐρωτόκριτος ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας. Καὶ δὲ βρίσκω ἄλλη ὄρθοτερη καὶ τελειωτικώτερη παραπήρηση ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Σάθα τοῦτο: «Ἀμφότερα τὰ ἀδελφὰ ταῦτα μνημεῖα (ἢ «Ἐρωτόκριτος» καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια) ἀποτελοῦσι τὸ μόνον διαυγὲς κάτοπτρον, ἐν τῷ διόπῳ ἐξεικονίζεται ἀνόθευτος καὶ ἀνευ ἔγκους σχολαστικοῦ φιμμιθίου ὅχι μόνον ἡ ἑθνικὴ τὴν γλώσσα, ἄλλα καὶ ἡ καρδία τοῦ Ἑλληνικοῦ «Ἐθνους». «Οταν καὶ παρ' ἡμῖν ἀναπτυχθῇ ἱστορικὴ συνείδησις» καὶ ἀναζητηθῶσιν αἱ ἀρχαὶ τῆς ἡμετέρας ἑθνικότητος καὶ τῆς ἑθνικῆς γλώσσης, τὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ ὁ Ἐρωτόκριτος θὰ ἐκτιμηθῶσιν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὰ «Ομηρικὰ ποιήματα».

★

«Ἡ ἱστορικὴ μας αὐτὴν συνείδησις, καθὼς τὴν ὀνειρεύεται ὁ Σάθας, φαίνεται πῶς ἔχει μέσα τῆς ἀκόμα πολλὰ τὰ σκοτεινὰ καὶ τὰ νερούλιασμένα, κ' εἰ νκι: σὰν κόσμος ἀπηγκός ἀκόμα σὲ πολλὰ καὶ ἀφώτιστος εἶναι ἡ συνείδηση τοῦ ὄργανον κόσμου ἡ κοιμισμένη κ' ἡ ἀσυνείδητη πρὸς ἀκόμα δεῖξῃ μὲ τὸν ἀνθρώπο δόλο τὸ λογικό τῆς ἔστιλημα. Ἀπὸ τὸν κύριο Γιάνναρη, τὸ μόνο — ἀνίσως δέν ἔχω λάθος — ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες φιλόλογους ποῦ ἔκχει τὸν «Ἐρωτόκριτο» θέμα μιᾶς καλοδουλεμένης μελέτης, μαθαίνουμε πῶς κάποτε ἡ Γενικὴ Συνέλευση τῆς Κρήτης τοῦ ἔλακ' ἐντολὴ νὰ φροντίσῃ κ' ἔκδωσῃ τὸ ποίημα

τὸ πάρω ἕγω τὸ μωρὸ καὶ νὰ πάγω δῆστον θέλω ἕγω νὰ τάφησθε.» Ας εἶναι, λέει ἔκεινος. Σώνει νὰ βγῆ τὸ μωρὸ μέσ' ἀπ' τὸ σπίτι. Θέλω, λέει ἡ βασίλισσα, νὰ μοῦ κάνης ἔνα καράβι νὰ τὸ βαψθῆς μαῦρο καὶ νὰ διατάξῃς νὰ βάλουν καὶ μαῦρος παννιά. Νά πῆς καὶ τὸν καπετάνιο νὰ μήν ἀρσεῖται ἀλλοῦ παρὰ ἐκεῖ ποῦ θὰ τοῦ πῶ ἕγω. Σὲ λίγες μέρες ἔγιναν δλα. Παίρνει ἡ βασίλισσα τὸ μωρὸ κ' εἴναι βῶλο λινάρι μαζὶ τῆς, καὶ φεύγουν. Ἀρμενίζουν μέρες καὶ νύχτες. Καὶ σ' δόλο τὸ δρόμο ἡ βασίλισσα ἐκλαύει τὸ λινάρι. Τόκανε πλιὰ μιὰ θελιὰ ποῦ θαρροῦσεις καὶ βγῆκε ἀπ' τοῦ φιδιοῦ τὸ στόμα. *

Πήγαν, πήγαν μὲ τὸ καράβι, εἰδ' αὐτὴν μιὰ χώρα ποῦ φάνηκε μπροστά τους πολὺ διμορφη. Τὰ σπίτια στὸ κατάγιαλο, πρασινάδες, καμπταναριά, μαρμαρένια καὶ θεοράτα, ἔνα σωρὸ πράματα ποῦ ἔδειχναν πῶς εἶταν πολιτεία μεγάλη. Φωνάζει αὐτὴ τὸν καπετάνιο καὶ τοῦ λέει. Ἀδὲ τὸν καιρὸ καὶ πέ μου. Μποροῦμε νὰ γυρίσουμε πίσω σήμερα & γίνη ἀνάγκη; Μπά, λέει ὁ καπετάνιος, πόμα καὶ διλόριμα δὲ καιρός. «Ἄ θέλης καὶ τώρα γυρίζουμε. «Οχι, λέει. Διάταξε τώρα ἔνα γεμιτόν νὰ ρίξῃ μιὰ βάρκα νάβγω δέσω μιὰ ματιά νὰ δῶ, καὶ νὰ γυρίσω νὰ φύγουμε.

Διάταξε' δὲ καπετάνιος, ρίχνουν μιὰ βάρκα, παίρνει αὐτὴ τὸ μωρὸ καὶ τὴν θελιὰ τὸ λινάρι, καὶ

παρακινημένη βέβαια ἀπὸ μιὰ δίκια τοπικὴ περηφάνεια. Καὶ σ' ἐμας, δταν ἡ πολιτικὴ μας ἑθνικὴ ἀνυψωθῆ, δταν ἡ ἱστορικὴ μας συνείδηση ωριμάσῃ, θὰ φανῆ κι δὲ βουλευτὴς ἔκεινος ποῦ θάνεθη στὸ Βῆμα γιὰ νὰ προτείνῃ — τίποτε ἀλλο — μιὰ ἑθνικὴ ἔκδοση τοῦ «Ἐρωτόκριτου» Κ' ἡ Βουλὴ θὰ τὸν ἀκούσῃ ὅχι σὰν ἀερολόγο καὶ σὰν παράξενο, μὰ σὰν πατριώτη συνετὸ καὶ νομοθέτη ποῦ τῆς θυμίζει λησμονημένο χρέος. Καὶ ἡ Βουλὴ θὰ ψηφίσῃ μὲ χειροκρήματα τὴν ὥραια πρόταση, καθὼς ψήφισε ἡ ἑθνικὴ Συνέλευση τοῦ 1863 τὴν ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ «Ἀλεξάντρου Σούτσου, στάχουσμικ τοῦ θανάτου του. Καὶ τὸ φήμισμα γιὰ τὸν Κορνέλιο θὰ πάρῃ σάρκα, δὲ θὰ μείνῃ στὸ χαρτὶ, καθὼς ἀπόμεινε ἡ ἀπόφαση τῆς Συνέλευσης γιὰ τὸ Σούτσο. Γιατὶ θὰ τὴν ἐμπνέη τὴν ἀπόφαση τῆς μειλόμενης αὐτῆς Βουλῆς ὁ ἑνθουσιασμὸς πρὸς τὸν ἀπικὸ διαλαλητὴ τῆς ἑθνικῆς ψυχῆς, πρὸς τὸ νέο φνέρωμα μιᾶς λαμπερῆς ἀγτίδας ἀπὸ τὸν ἦλιο τοῦ «Ομηρου, ὑστερ' ἀπὸ πυκνὸ συγνεφοσκέπασμα, ἡ τιμὴ πρὸς τὰ μεγάλα καὶ πρὸς τὰ αἰώνια· κι ὅχι μιὰ ἔξαψη, κινημένη ἀπὸ τὰ πολιτικὰ πάθη τῆς ἐποχῆς, τὰ πάθη ποῦ σήμερ' ἀνάφοτουν καὶ κορώνουν αὔριο, τὰ πάθη ποῦ κάνουν καὶ φαντάζουν, σὰ φυσημένες ἀπὸ Πινδαρικὴ πνοή, ἐλκροστόχαστες σάτυρες γιὰ τὸ Καποδιστρία καὶ γιὰ τὸν «Θεωνα, εὐκολόσβυστα γραψίματα φαντημένου χρονογράφου.

Τὶ εὔκολα ποῦ συνεπαίρουν κ' ἔμε τὰ ὄνειρα! Μὴ δὲν εἶναι ὄνειρο ἡ ξεχωριστὴ ἐντύπωση ποῦ μοῦ προξένησε τῷρα τελευταῖα τὸ ξαναδιάβασμα τοῦ «Ἐρωτόκριτου» ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς μικρῆς δοκιμαστικῆς μελέτης ἱστορικῆς καὶ καλολογικῆς ποῦ μοῦ ἡθεὶς ὅρεξη νάρχεισα γιὰ τὴν ἀπικὴν ποίηση. Τὸ ξαναδιάβασα καὶ ἀπόμεινα σὰ σαπτισμένος ἀπὸ τὴν περίσσαια του ποιητικὴ πνοή, καὶ τὸ χάρηκα σὰν κανούριο κάτι, καὶ θυμήθηκα τὰ λόγια τοῦ Φωριέλ, τοῦ μόνου ἵσως, ἀνάμεσα σὲ ζένους καὶ δίκους μας, ποῦ πύρε σύντομος λόγια καὶ γενικά, μὰ φωτεινὰ καὶ σύρι, γιὰ νὰ χαρχητηρίσῃ τὸ ποίημα. «Ἐργο ἔξαιρετικό. Εκφίζει μὲ τὶς δύσοροιές του, καὶ στὰ καθέκαστα τοῦ μύθου καὶ στὴ ζουγγραφικὴ τοῦ ξήθους καὶ τῶν ψυχικῶν ὄρμῶν. Τὸν ἔρωτα μάλιστα τὸν ἰστόριζε ἀξιοθαύμαστα σ' ἔνα ταιριασμένο μοίρασμα πρωτότυπης ζέστης καὶ ἀπλότητος καὶ ὑπερβολῆς καὶ εἰλικρίνειας. Στὸν «Ἐρωτόκριτο» αἰσθάνεται πιὸ πολὺ τὴν ἰδιαίτερη πνοὴ τοῦ «Ἐλληνισμοῦ, παρὰ τὴν πνοὴ τοῦ ἔλακ».

Κι ἀπέναντι στὴ χαρὰ τῆς μελέτης μου, διαβάζοντας τὸ ποίημα, πίστευκα πῶς πρῶτος ὑστερ' ἀπὸ τέσσαρων αἰώνων ὑπερέκη, τὸ εύρισκα καὶ τὸ ξέθαφτα. Καὶ κατέλαβα τὴν ἀλήθεια ποῦ κρύβεται ὁ παράξενος λόγος τοῦ Τολστόη πῶς αὐτὸς ἀνακάλυψε τὸ Εὐαγγέλιο, ὑστερ' ἀπὸ δεκαοχτώ αἰώνες.

Τὸν «Ἐρωτόκριτο», οἱ λογιώτατοι, καὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικούς, τὸν εἶπαν, ἀπλὰ καὶ παστρικά, ξέλαμβωμα. «Ἐτοι τὸν κρίνουν. Γιατὶ καὶ νὰ τσαλχαπατᾶς τὴν θεία «Ομορφιά» εἶναι κατάρθωμα ποῦ νὰ σὲ κάμηρ νὰ περηφανέσσει.

Πολὺ ἀς μὴ μάλιστα παραξενεύουν τέτοια. «Εχω πυκνοτυπωμένο πολυσέλιδο γαλλικὸ βιβλίο, τυπωμένο στὰ 1836, μὲ πλήθος διαλεχτὰ κοινάτια τῆς γαλλικῆς ποιητικῆς καὶ πεζογραφικῆς τέχνης, καὶ πρό λογούς καὶ σχόλια καὶ βιογραφίες κ' ἐπίλογους καὶ κριτικές. Τὰ κοινάτια εἶναι συγγραφέων ἀπὸ τὸν 16ον αἰώνα καὶ κατεύθυνται. «Ολοι οἱ ποιητὲς ἔκει παρουσιάζονται καὶ σὲ κάθε λογῆς ὄντα ματατὰ καὶ στίχους σκοντάρτεις, ἀπὸ τὰ πιὸ ἔχοντα καὶ τὰ πιὸ ἀστηματατὰ ὄντα ματατὰ μετριώτατων καὶ ἀδοξότατων πιὰ. Καὶ μοναχὰ δὲ βλέπεται τὸν ποιητανά καὶ τὸ στήχο τοῦ Ρονσέρ, τοῦ λυρικοῦ ποῦ στέκεται στὸ πλάτε τοῦ Ρακίνα, τοῦ Σενέ, τοῦ Ούγκω. Στὰ 1836 ἡ φιλολογικὴ συνείδηση τοῦ πολλοῦ κόσμου στὴ Γαλλία, τὸ μεγάλο ποιητή, αἰώνες ὑστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό του, τὸν εἶχε γιὰ πέταμα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΡΜΕΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Πέτρου Τουριάν

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΜΟΥ

(Κατὰ πεζὴ μετάφραση τῆς Κας Σεβασλῆ)

Διψῶ καὶ πνίγομαι ἀπὸ πόδο,
Μὰ κάθε ρέμα βρίσκω το στεγνό
Καὶ σβήνω στάθιδος μον, τὸ νοιάθω
Μὰ δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο ποῦ πονῶ.

Προτοῦ φιλὶ γνωρίσαι ἀκόμα
Τὸ κρό μου τὸ μέτωπο τάχνο,
Προσκέφαλο θανόρη τὸ χῶμα
Μὰ δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο ποῦ πογῶ.

ρη τὸ λινάρι νὰ πάρῃ καὶ τὸ μωρό της, φυλάγει, τίποτα. «Ἄς πάγω στὸ παναθύρι, λέγει, νὰ δῶ. Πάσ στὸ παναθύρι, τί νὰ δῶ. Τὸ καράβι πλιὰ ἵσα μὲ βάρη καὶ φαίνουνταν. Τόσο ἀλάργα εἶχε πᾶ. Στέκεται αὐτὴ, διαλογίζεται στὸ παναθύρι, διαλογίζεται, τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ ἀπ' αὐτα.

Περνοῦντες μέρες, περνοῦντες μῆνες, τὸ μωρὸ κανεὶς δέν τ' ἀναγρέψει. «Αποφάσισε πλιὰ νὰ τὸ κάνῃ δικά της, ἵσα ποῦ δὲν εἶχε καὶ καμιὰ κόρη. Κόρη εἶταν τὸ μωρό. «Ενα γιὸς εἶχε κατή, κ' ἐκεῖνος ἐλείπεις σ' ἀλλη λόγω καὶ μάθαινε γράμματα. Σὰν ἐπέρασαν καμπόσα χρόνια καὶ ἔρχισε πλιὰ ἡ κόρη της νὰ καταλαβεῖνη καὶ, τὴν ἔβαλε στὸ σκολεῖο, ἔμαθε γράμματα, ἔμαθε κεντήματα, ώς ποῦ νὰ γίνη 15 χρονῶ τάχμαθε δλα. «Οση μορφιά εἶχε τόση καὶ ξυπνάδα.

Μὲ μέρ